

Johdantoluvussa toimittajat huomauttavat teoksen kirjoittajien jakavan eri tutkimusaiheista ja eri oppiaineista huolimatta jotakin yhteistä, joka on teoreettisesti merkittävää ja jonka on myös tarkoitettu kokoavan kirjan yhtenäiseksi kannanotoksi. Kirjoittajat edustavat kaikki niin sanottua analyttistä tutkimusotetta. Hamlinin ja Pettitin mukaan tämä tarkoittaa mm. sitä, että kirjoittajat ovat kiinnostuneita rationaalisuuden periaatteista, sopimusajattelusta ja perinteisistä vapauksien ja oikeuksien käsitteistä sekä käyttävät muodossa tai toisessa hyväkseen peli-, ja sosiaalisen valinnan teoriaa.

Toimittajat sanovat, että tavanomainen kritiikki analyttisiä lähtökohtia kohtaan on pääosin epäadekvaattia. Erityisesti kolme seuraavaa toisiinsa lomittuvaa kritiikin muotoa mainitaan perusteettomina: (1) väite, että analyttinen tutkimusohjelma on kritiikitön omia oletuksiaan kohtaan koskien valtion ja yksilöiden suhdetta; (2) näkemys, että se edellyttää äärimmäisen ja täysin käyttökeltottoman metodologisen individualismin; ja (3) ajatus, että se tutkimusmenetelmä johtaa välttämättä liberalistisiin tuloksiin kykenemättä laajempaan analyysiin. Johdannon tutkimuksellisesti relevantti osuus kostuu Hamlinin ja Pettitin vasta-argumenteista näitä syytöksiä kohtaan. Vasta-argumentit toimivat hyvin.

Tosin tämän onnistumisen arvoa vähentää dramaattisesti se, että syytökset (1)–(3) on ilmeisestikin muotoiltu vasta-argumentteja varten. Kehenkään olemassaolevaan kritiikkiin ei viitata. Mieleen tulee väkisininkin joitakin vuosia sitten muodissa ollut tapa kritiikoida »positivisteja»: ainoana ongelmana oli löytää edes yksi kirjoittaja, joka olisi tosiasiaa vähääkään muistuttanut nasevien kritiikoiden luomaa irvikuvaa. Mutta ehkäpä on oikeudenmukaista lukea Hamlinin ja Pettitin taistelu haamuvastustajansa kanssa yrityksenä eksplikoita analyttisen tutkimusotteen käsitettä. Sellaisena keskustelu on epäilemättä perusteltu ja toimiva.

Yksittäisistä artikkeleista huomion kiinnittää erityisesti Hardinin kirjoitus poliittisesta velvoitteesta. Siinä kirjoittaja tarkastelee perinteisen sopimusargumentin vaihtoehtoina utilitaristista argumenttia ja argumenttia molemminpuoleisesta edusta kansalaisvelvoitteen puolesta. Kuten tunnettua utilitarismin mukaan kansalaisilla on velvollisuus totella lakia, koska se on yleisen edun mukaista. Argumentti molemminpuoleisesta yhteisestä edusta taas nimensä mukaisesti toteaa, että poliittinen velvoite on kaikkien kansalaisten etujen mukainen ja siksi sitova. On huomattava, että tämä näkemys eroaa sopimusargumentista: siinä ei väitetä — toisin kuin sopimusargumentissa — että kansalaiset olisivat tulleet sopimuksella velvoitetuiksi. Velvoite seuraa automaattisesti molemminpuoleisesta edusta. Näin näkemys ei ole altis tutulle vasta-argumentille, jonka mukaan sopimusajattelu on kestävämpi, koska mitään sopimusta ei yksinkertaisesti ole tehty. Luonnollisesti argumentti molemminpuoleisesta edusta eroaa myös utilitaristisesta käsityksestä. Vain utilitarismi saattaa mahdollistaa yksilön edun unohtamisen yleisen edun nimessä.

Hardinin kirjoitus on kiintoisa siksi, että hän huomauttaa käsitteiden 'yhteinen etu' ja 'molemminpuoleinen etu' olevan varsin hankalasti hahmotettavissa, kun kyseessä on konkreettinen yhteiskunnallinen tilanne. Tämä tulee esiin esimerkkillisen selkeällä tavalla Hardinin asettaessa käsitteet

VALTION HYVYYS

Alan Hamlin — Philip Pettit (eds): *The Good Polity — Normative Analysis of the State*. Basil Blackwell. Oxford 1989, 207 s.

Alan Hamlinin ja Philip Pettitin toimittama kirja *The Good Polity* on yleisteos, jossa valtion käsitteeseen liittyviä normatiivisia kysymyksiä käsittelevät useat eri tieteenalojen edustajat: filosofit, taloustieteilijät ja politiikan tutkijat. Kysymysten aiheet vaihtelevat demokratian periaatteellisten rajojen ongelmasta poliittisen velvoitteen problematiikkaan sekä republikanismin hyväksyttävyydestä valtion oikeuteen ja mahdollisuuteen toimia itsenäisenä moraalisena agenttina.

Teoksessa on kolme lukua. Ensimmäisessä luvussa, joka on nimetty termillä 'demokratia', kontribuoiivat Joshua Cohen, Albert Weale ja Geoffrey Brennan. Toisen osan nimi on 'Kontrakti ja alistuminen'; kirjoittajina ovat Robert Sugden, teoksen toimittaja Alan Hamlin ja Russell Hardin. Kirjan viimeisen luvun aihe on 'valtion vastuu', ja siitä ovat kirjoittaneet esseen toinen toimittaja Philip Pettit, Partha Dasgupta sekä Robert Goodin. Lukuja edeltää johdanto.

erilisiin yksinkertaisiin pelitilanteisiin: puhtaaseen konfliktiin, puhtaaseen yhteistyöhön, epätasaiseen yhteistyöhön ja häiriittyyn yhteistyöhön. Kirjoituksessa tulee ilmi, että sekä utilitaristinen argumentti että argumentti molemminpuoleisesta edusta ovat alttiita sellaisille vasta-argumenteille, joissa voidaan osoittaa, että yhteiskunnallinen tilanne on juuri sellainen, johon argumentit eivät sovi. Tietenkin tällaisen konkreettisen sopimattomuuden (kuten sopivuudenkin) osoittaminen on hyvin hankalaa, mutta teoreettisesti tulos tuntuu merkittävältä.

Muys Sugden kirjoittaa poliittisesta velvoitteesta. Hän puolustaa sopimusargumenttia velvoitteen perusteena. Sugden huomauttaa, että kansantaloustieteellisessä kysymyksenasettelussa, jossa etsitään kansantaloudelle edullisinta toimintatapaa, oletetaan, että hallitus on legitiimi silloin, kun se maksimoi yleistä hyvää. Seuraten eksplisiittisesti John Rawlsin ajattelua, Sugden toteaa, että hyvinvoinnin maksimoiminen ei voi olla legitimitietin perusta, koska se mahdollistaa yksilöiden oikeuksien rikkomisen. Yksilön oikeudet ja niiden erittely taas on Sugdenin mukaan yksi politiikan teorian keskeisistä lähtökohdista. Esimerkkeinä tällaisesta oikeuksien erittelystä Sugden tarkastelee mm. Hobbesin, Locken ja Gauthierin teorioita.

Sugdenin argumentti jää kyllä paljolti sen intuitiivisen voiman varaan. Oikeudet ovat tärkeitä vain siksi, että pidämme niitä tärkeinä: mitään lisäargumenttia sille, miksi oikeuksia on perusteltua pitää tärkeinä — tärkeämpinä kuin yleistä hyvää — ei anneta. Ehkäpä tällainen perusteluvaatimus vaatii sitten liikaa. Oikeudet ovat Sugdenille ehkä »viimeinen perustelu», sillä johonkinhan perustelujen sarja joka tapauksessa on päätettävä.

Teos *The Good Polity* on ehjä kokonaisuus, ja kirjoitukset nivoutuvat toisiinsa valaisevasti. Peli- ja päätösteoreettisten eksplikaatiometodien käyttö ei edellytä lukijalta erityisvalmiuksia: esimerkit ovat triviaaleja kahden henkilön pelejä. Kun kirjoittajat edustavat eri tieteenaloja, näkökulmat eivät jää liian kapeiksi.

Valtioon liittyvät sellaiset normatiiviset kysymykset, joissa pohditaan sen toiminnan ulkoisia ulottuvuuksia, kirjasta kuitenkin puuttuvat. Tämä on ilmeinen puute. Toimittajat tuntuvat oletavan, että valtio on normatiivisesti problematisoitavissa vain kysymällä sen suhdetta kansalaisiin. Implisiittisesti näin siis sanotaan, että kansainvälisiä eettisiä kysymyksiä ei ole: moraalit on mahdollista vain yhteisöissä. Tällainen väite on luonnollisesti triviaalilla tavalla virheellinen. Jatkuvastihan kansainvälisellä näyttämöllä tapahtuu asioita, jotka ovat eettisesti ongelmallisia ja jotka edellyttävät normatiivista analyysiä. Törkeät hyökkäyssodat eivät tietenkään ole ongelmallisia. Nehän ovat selvästi moraalisesti tuomittavia. Mutta esimerkkejä aidosti ongelmallisistakin asioista on: vaikkapa uusien maiden itsenäistymiseen liittyvät vaikeat kysymykset sekä kansainvälinen ympäristöyhteistyö, jossa valtioiden oikeudet itsemääräämiseen voivat joutua kyseenalaisiksi. Hamlinin ja Pettitin kirja sivuuttaa nämä kysymykset ja jättää sivuun tärkeän tutkimusalueen, joka kytkeytyy saumattomasti mukaan otettuihin ongelmiin. Esimerkiksi poliittisen velvoitteen ongelma on yhteydessä itsemääräämisoikeuden kysymyksiin, sillä useinhan on aja-

teltu, että maan oikeus päättää omista asioista määräytyy sen mukaan, onko sillä legitiimi auktoriteetti.

Tosin Robert Goodinin kirjoituksessaan viitataan valtion rooliin kansainvälisenä toimijana. Hänen artikkelinsa keskittyy kuitenkin ennen muuta yksilön vastuun ja kollektiivisen vastuun suhteeseen liittyvän problematiikkaan, ja jää lukijan tehtäväksi arvailla mitä seurauksia Goodinin tarjoamalla vastauksella on kansainvälisen etiikan ongelmien näkökulmasta. Goodinin mukaan valtiolla on oikeus »organisoida» kansalaisille sellaisia velvollisuuksia, joita heillä ei ilman tätä organisoimista olisi ja joiden vastaisia velvollisuuksia heillä muuten voisi olla. Esimerkkinä on fyysisen turvallisuuden takaaminen.

Kritiikistä huolimatta voidaan sanoa, että Hamlinin ja Pettitin toimittama teos on onnistunut. Se kannattaa lukea, jos on kiinnostunut tuoreimmista vastauksista perinteisiin politiikan teorian kysymyksiin.

JUHA RÄIKKÄ